

Rekabet Kurumu Başkanlığından,

REKABET KURULU KARARI

Dosya Sayısı : 2009-3-250 (Önaraştırma)
Karar Sayısı : 10-01/14-9
Karar Tarihi : 6.1.2010

10 **A. TOPLANTIYA KATILAN ÜYELER**

Başkan : Prof. Dr. Nurettin KALDIRIMCI
Üyeler : Mehmet Akif ERSİN, Doç. Dr. Mustafa ATEŞ, İsmail Hakkı KARAKELLE, Doç. Dr. Cevdet İlhan GÜNAY, Murat ÇETİNKAYA, Reşit GÜRPINAR

B. RAPORTÖRLER: Kürşat ÜNLÜSOY, Ebru İNCE

20 **C. BAŞVURUDA BULUNAN** : Ticari sır

D. HAKKINDA ÖNARAŞTIRMA YAPILAN:

Tellioğlu Un Gıda Sanayi Ticaret A.Ş.
Bandırma Yolu 5 Km. Ayşebacı Köyü Balıkesir

E. DOSYA KONUSU: Tellioğlu Un Gıda Sanayi Ticaret A.Ş.'nin toptancılık faaliyetinde bulunan mal vermekten kaçındığı iddiası.

30 **F. İDDİALARIN ÖZETİ:** Başvuruda özetle, Tellioğlu Un Gıda Sanayi Ticaret A.Ş.'nin (Tellioğlu Un Fabrikası) mal satın alma talebini reddettiği ve söz konusu durumun serbest piyasa ekonomisi ile rekabet hukuku kurallarına aykırılık teşkil ettiği iddia edilerek, bu konuda gereğinin yapılması talep edilmiştir.

40 **G. DOSYA EVRELERİ:** Kurum kayıtlarına 12.11.2009 tarih, 8105 sayı ile giren başvuru üzerine hazırlanan 2.12.2009 tarih ve 2009-3-250/İİ-09-KÜ sayılı İlk İnceleme Raporu Rekabet Kurulu'nun 9.12.2009 tarih ve 09-58/1402-M sayılı toplantısında görüşülmüş ve 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun çerçevesinde soruşturma açılmasına gerek olup olmadığının belirlenmesi amacıyla, Kanun'un 40/1. maddesi uyarınca önaraştırma yapılmasına karar verilmiştir. İlgili karar uyarınca yapılan inceleme sonucunda düzenlenen 30.12.2009 tarih ve 2009-3-250/ÖA-09-KÜ sayılı Önaraştırma Raporu 30.12.2009 tarih, REK.0.07.00.00-110/410 sayılı Başkanlık önergesi ile 10-01 sayılı Kurul toplantısında görüşülerek karara bağlanmıştır.

50 **H. RAPORTÖRLERİN GÖRÜŞÜ:** İlgili Raporda; şikâyete konu teşebbüs davranışlarının 4054 sayılı Kanun'un 6. maddesi kapsamında bir ihlal oluşturmadığı, teşebbüs hakkında 4054 sayılı Kanun'un 41. maddesi uyarınca soruşturma açılmasına gerek olmadığı, şikâyetin reddinin gerektiği sonuç ve kanaatine ulaşıldığı ifade edilmiştir.

I. İNCELEME VE DEĞERLENDİRME

I.1. Şikâyete Konu İddialar

Şikayetçi başvurusunda ve 28.12.2009 tarihinde yapılan telefon görüşmesinde;

- Ticari sır
- Balıkesir’de kurulu Telliöğlu Un Fabrikası’na un alım talebinde bulunduğunu,
- Telliöğlu Un Fabrikası’nın söz konusu alım talebini sebep göstermeksizin reddettiğini,
- anılan durumun serbest piyasa ekonomisinin işleyişine ve rekabet hukuku kurallarına aykırılık teşkil ettiğini

iddia ederek, konunun gereğinin yapılmasını talep etmiştir.

I.2. Yapılan Tespitler ve Hukuki Değerlendirme

I.2.1. 4054 sayılı Kanun’un İlgili Hükümleri

4054 sayılı Kanun’un Kapsam başlıklı 2. maddesinde “Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde mal ve hizmet piyasalarında faaliyet gösteren ya da bu piyasaları etkileyen her türlü teşebbüsün aralarında yaptığı rekabeti engelleyici, bozucu ve kısıtlayıcı anlaşma, uygulama ve kararlar ile piyasaya hâkim olan teşebbüslerin bu hâkimiyetlerini kötüye kullanmaları ve rekabeti önemli ölçüde azaltacak birleşme ve devralma niteliğindeki her türlü hukukî işlem ve davranışlar, rekabetin korunmasına yönelik tedbir, tespit, düzenleme ve denetlemeye ilişkin işlemler” olarak belirlenmiştir. Bu madde paralelinde 4054 sayılı Kanun’un 6. maddesi “ ...bir veya birden fazla teşebbüsün ülkenin bütününde ya da bir bölümünde bir mal veya hizmet piyasasındaki hâkim durumunu tek başına yahut başkaları ile yapacağı anlaşmalar ya da birlikte davranışlar ile kötüye kullanması” yasaklanmakta; bu maddenin (b) bendinde yer verilen “Eşit durumdaki alıcılara aynı ve eşit hak, yükümlülük ve edimler için farklı şartlar ileri sürerek, doğrudan veya dolaylı olarak ayrımcılık yapılması” davranışı ise hâkim durumun kötüye kullanılması hallerinden biri olarak sayılmaktadır.

Başvuruda yer alan iddialar, 4054 sayılı Kanun’un 6. maddesinin (b) bendi çerçevesinde değerlendirilmesi gereken hususlar içermektedir.

4054 sayılı Kanun’un 6. maddesi çerçevesinde herhangi bir teşebbüsün alıcıya mal vermeyi reddetmek suretiyle müşterileri arasında ayrımcılık yapmasının hâkim durumun kötüye kullanımı olarak değerlendirilebilmesi için öncelikle söz konusu teşebbüsün ilgili pazarda hâkim durumda olması gerektiği açıktır. Bu bağlamda herhangi bir pazarda hâkim durumda bulunmayan bir teşebbüsün bir kısım alıcıya mal vermekten kaçınması, 4054 sayılı Kanun kapsamında rekabeti engelleyen, bozan veya kısıtlayan bir eylem olarak değerlendirilmemektedir.

Hâkim durum, 4054 sayılı Kanun’un 3. maddesinde “Belirli bir piyasadaki bir veya birden fazla teşebbüsün, rakipleri ve müşterilerinden bağımsız hareket ederek fiyatı arz, üretim ve dağıtım miktarı gibi ekonomik parametreleri belirleyebilme gücü” olarak tanımlanmaktadır. Hâkim durumun belirlenmesinde ilgili teşebbüsün pazar payı, pazarda faaliyet gösteren diğer firmaların sayısı ve pazar payları gibi nicel ölçütlerin yanında, piyasaya giriş engelleri, fikri ve sınaî mülkiyetin varlığı, teknolojik üstünlük gibi

nitel ölçütler de kullanılmaktadır. Pazar payı hâkim durumun belirlenmesinde tek başına yeterli bir ölçüt olmasa da teşebbüsün pazar payının düşük olması, piyasanın çok sayıda oyuncunun yer aldığı rekabetçi bir piyasa olması, ürünün homojen nitelikte olması ve giriş engellerinin bulunmaması gibi durumlarda hâkim durumdan bahsetmek zorlaşmaktadır.

1.2.2. Pazarın Yapısına İlişkin Genel Bilgi

110

Un, ülkemizde geniş bir yetiştirme alanı bulan buğdayın ana hammadde olarak kullanılması ile elde edilen, hem ihracata hem de yurtiçi tüketime yönelik olarak üretimi gerçekleştirilen bir ara mamuldür. Türkiye un üretiminde ve ihracatında dünyanın önde gelen ülkelerinden biridir. Türkiye Un Sanayicileri Federasyonu tarafından yayımlanan "Türk Un Sanayisi Envanter Raporu"ndan Türkiye çapında 700 un fabrikasının aktif olarak faaliyette bulunduğu bilgisi edinilmiş, söz konusu fabrikaların bölgesel dağılımına ise Tablo 1'de yer verilmiştir.

Tablo 1: Fabrikaların Bölgesel Dağılımı

Bölge	Fabrika Sayısı	Ortalama Günlük Çalışan Kapasite (ton)
İç Anadolu	202	14.055
Güneydoğu Anadolu	94	9.182
Akdeniz	46	3.275
Ege	54	3.421
Karadeniz	141	7.383
Marmara	135	10.600
Doğu Anadolu	28	1.111
Toplam	700	49.027

120

Tablodan un fabrikalarının başta İç Anadolu olmak üzere bütün bölgelerde bulunduğu ve bu itibarla pazarda çok sayıda üreticinin yer aldığı görülmekle beraber, un piyasasının yapısı ve pazardaki rekabet şartlarının ortaya konulabilmesi bakımından alıcıların herhangi bir nedenle alım için belirli üreticilerle sınırlandırılıp sınırlandırılmadığının değerlendirilmesi de gerekmektedir. Sektöre ilişkin yapılan inceleme sonucunda unun taşıma maliyetleri büyüklüğü açısından diğer gıda ürünlerinden farklılaşmayan; bu itibarla üreticiler ile tüketiciler arasında dağıtımda aracılık faaliyetini yürüten toptancıların farklı bölgelerden temin edebilecekleri bir ürün olduğu bilgisine ulaşılmıştır. Nitekim raportörlerce şikâyetçi ile yapılan telefon görüşmesinden, şikâyetçinin unu İzmir ve Balıkesir'in yanı sıra Konya'da bulunan un fabrikalarından da satın almakta olduğu bilgisi edinilmiştir. Söz konusu durum göz ardı edilip, başvuruda da yer verildiği üzere Ticari sıralım coğrafyası bakımından, şikâyet muhatabı Tellioğlu Un Fabrikası'nın kurulu olduğu Balıkesir ve benzer mesafedeki illerle sınırlandırıldığı düşünülse dahi sonuç değişmemektedir. Zira, Balıkesir'de kurulu alternatif un fabrikalarının sayısı 28'dir. Şikâyetçinin alım yapabileceği alternatif üreticilerin sayısı İzmir, Aydın ve Manisa illeri hesaba katıldığında ise yaklaşık 40'a ulaşmaktadır.

130

140

Yukarıda yer verilen bilgilerden, un alım piyasasında alıcıların geniş bir coğrafi alan dâhilinde alım yapabildikleri, çok sayıda alıcı ve satıcının olduğu pazarda belirgin bir yoğunlaşmanın olmadığı, bu itibarla un alım pazarının rekabetçi bir yapıda olduğu görülmektedir. Her ne kadar Tellioğlu Un Fabrikası'nın da içerisinde bulunduğu bazı üreticiler kendi ürünlerini diğer ürünlerden marka bağımlılığı yaratarak farklılaştırabilse de unun büyük ölçüde homojen yapı sergileyen bir ürün olma özelliği pazarın yapısını daha da rekabetçi kılmaktadır.

I.2.3. 4054 sayılı Kanun'un 6. Maddesi Kapsamında Yapılan Değerlendirme

150 Yukarıda yer verilen açıklamalar doğrultusunda un alım piyasasının rekabetçi bir yapı
sergilediği ve şikâyet konu ürün olan unun büyük ölçüde homojen nitelikte olduğu
görülmektedir. Pazarın yapısı ve ürünün niteliğine ilişkin bilgiler dikkate alındığında un
alım pazarında bir teşebbüsün hâkim durumundan bahsetmek zorlaşmaktadır. Şikâyet
muhatapı Telliöğlü Un Fabrikası'nın ürünü için piyasada bir marka bilinirliği yaratmış
olması ise dosya kapsamında bu durumu değiştirmemektedir. Zira söz konusu durum,
pazarın yapısı ve ürünün niteliğiyle birlikte değerlendirildiğinde Telliöğlü Un
Fabrikası'nın pazardaki rekabetçi parametreleri belirleme gücüne sahip olmasını
sağlamada yeterli değildir. Dolayısıyla, 4054 sayılı Kanun'un aradığı şekliyle hâkim
durumda olmayan Telliöğlü Un Fabrikası'nın dosya mevcudu bilgi ve belgeler
160 çerçevesinde Kanun'un 6. maddesi kapsamında değerlendirilebilmesi mümkün
gözükmemektedir.

Hâkim durumda olmayan bir firmanın mal vermeyi reddetme eylemi ise serbest piyasa
ekonomisinin işleyişi ile açıklanabilir. Piyasa ekonomisi, en genel anlamıyla,
ekonominin merkezi bir karar biriminin yönlendirmesine bırakılmadığı, bilakis ekonomik
birimlerin bağımsız karar alma mekanizmaları sonucunda şekillenen piyasa
dinamiklerine dayalı olarak yönlendirildiği ekonomik düzeni ifade etmektedir. Piyasa
dinamiklerinin işlerlik kazanmasındaki en temel faktör ise; ekonomik birimlerin mevcut
rekabet şartlarına uyum sağlayarak, bağımsız karar alma mekanizmaları çerçevesinde
170 faaliyetlerinin düzey ve düzenlenişine karar verebilmeleri; üretim, dağıtım, pazarlama,
vb. süreçlerini bu doğrultuda şekillendirebilmeleri ve ticaret ortaklarını da bu hususları
gözeterek seçebilmeleridir. Bunun içindir ki, iktisadi hayatın temelinde yer alan ve
firmaların özgür seçimlerine olanak tanıyan "*sözleşme serbestisi*" ilkesi bütün hukuk
dallarında geniş uygulama alanı bulmakta ve istisnai haller dışında korunmaktadır.
Amacı rekabetçi süreci korumak suretiyle piyasa ekonomisine işlerlik kazandırmak olan
rekabet hukuku bağlamında da firmaların bağımsız karar alma mekanizmaları
doğrultusunda hareket etmeleri iktisadi etkinliğin yaratılmasında ve korunmasında
vazgeçilmez görülmektedir. Şikâyet muhatapı Telliöğlü Un Fabrikası sözleşme
serbestisi ilkesi doğrultusunda kendi iradesini yansıtır ticari bir kararlar ile
180 bir ticari ilişki içerisine girmekten kaçınmaktadır. Keza, söz konusu durum mal vermeyi
kesmek suretiyle mevcut ticari bir ilişkiyi ve şikâyetçinin bu ilişkiye dayanarak kurduğu
ilişkileri bozucu nitelikte olmamasından dolayı da şikâyetçiyi zor duruma düşüren bir
uygulama olmaktan uzaktır.

Dolayısıyla, Telliöğlü Un Fabrikası'nın rekabetçi bir yapı sergileyen un alım piyasasında
hâkim durumda olmadığı noktasından hareketle, iddia edilen davranışlarının 4054
sayılı Kanun'un 6. kapsamında bir ihlal oluşturmadığı; teşebbüsün ticari ilişkiye
girmeme tercihinin ise sözleşme serbestisi ilkesi paralelinde alınan ve serbest piyasa
ekonomisindeki firma davranışı ile açıklanabilen ticari bir karar olduğu kanaatine
190 varılmıştır.

J. SONUÇ

Düzenlenen rapora ve incelenen dosya kapsamına göre;

- 200 Dosya konusu iddialara ilişkin olarak 4054 sayılı Kanun'un 41. maddesi uyarınca soruşturma açılmasına gerek olmadığına, şikâyetin reddine OYBİRLİĞİ ile karar verilmiştir.